

Michał Soliwoda

Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Oddziaływanie polityki naukowej na spółdzielczy sektor mleczarski w województwie mazowieckim

Wstęp

Jednym z kluczowym czynników warunkujących konkurencyjność województwa mazowieckiego jako regionu jest innowacyjność lokalnej gospodarki. Działem gospodarki o szczególnym, strategicznym znaczeniu jest rolnictwo, powiązane z przetwórstwem rolno-spożywczym [Maciejczak 2010]. Konkurencyjność gospodarki danego kraju jest uzależniona od konkurencyjności poszczególnych regionów, której jedną z determinant wzrostu jest poziom innowacyjności [Gorynia, Łaźniewska 2009].

Polityka naukowa jest definiowana jako działalność instytucji publicznych, ukierunkowana na oddziaływanie na naukę, która przyczynia się do rozwoju społeczno-gospodarczego, przy optymalnym wykorzystaniu środków na badania naukowe [Marginson, James 2008]. W opracowaniu polityka naukowa będzie rozumiana jako obszar działalności państwa, obejmujący również oddziaływanie instytucji publicznych na procesy innowacyjne podmiotów gospodarczych.

Polska jest jednym z czołowych producentów mleka i wyrobów mleczarskich w Unii Europejskiej (UE). Zgodnie ze stanem na dzień 1.01.2011 r., funkcjonowały w naszym kraju 132 spółdzielnie mleczarskie, które dominują w strukturze zakładów przetwórczych tego sektora. W wyniku procesów modernizacyjnych w polskim sektorze mleczarskim większość zakładów produkuje przetwory spełniające nawet wysokie standardy jakości. Znaczenie gospodarcze przemysłu mleczarskiego w Polsce wiąże się z tym, że mleko i jego przetwory zaspokajają potrzeby żywieniowe ludności, ponieważ wyroby mleczarskie stanowią ważne źródło łatwo strawnych białek i soli mineralnych [Kołożyn-Krajewska, Sikora, Skrzypek 1999].

Województwo mazowieckie przoduje w produkcji mleka pod względem ilościowym (w 2008 r. 2500 mln l – 1. miejsce w kraju). Wielkość udoju od 1 krowy jest na poziomie średniej krajowej (ok. 4200 l) i jest niższa niż w województwach wielkopolskim, zachodniopomorskim i opolskim [GUS 2010]. W pobliżu bazy surowcowej (głównie podregion ostrołęcko-siedlecki i ciechanowsko-płocki) zlokalizowanych jest ponad 20 zakładów przetwórstwa mleka, w tym 11 samodzielnych spółdzielni mleczarskich.

W latach 1989–2004 nastąpiło przeobrażenie struktury wykorzystania surowca mlecznego w Polsce: zwiększył się udział napojów mlecznych oraz serów

dojrzewających, zmniejszył się natomiast udział tłuszczów mlecznych oraz twarogów. Dzięki widocznemu postępowi techniczno-technologicznemu możliwe było zmniejszenie ilości surowca zużywanego do produkcji wyrobów końcowych [Seremak-Bulge 2005].

Cel, zakres i metody badań

Celem opracowania jest próba dokonania oceny oddziaływania polityki naukowej na spółdzielczy sektor mleczarski w województwie mazowieckim oraz przedstawienie najbardziej prawdopodobnego scenariusza oddziaływania tej polityki na innowacyjność (w efekcie konkurencyjność) spółdzielni mleczarskich tego województwa.

W opracowaniu wykorzystano następujące metody gromadzenia materiałów badawczych: metodę studiów literaturowych z elementami metody dokumentacyjnej, metodę studium przypadku oraz metodę analizy scenariuszowej. Wykorzystano elementy działań o charakterze dedukcyjnym i indukcyjnym, przytaczane informacje zaprezentowano w formie tabel.

W województwie mazowieckim zlokalizowanych jest 11 spółdzielni mleczarskich (SM), z których 8 ma obowiązek ogłaszania sprawozdania finansowego w „Monitorze Spółdzielczym B”: SM „Mazowsze” Chorzele, OSM Ciechanów, OSM Garwolin (z siedzibą w Woli Rębkowskiej), OSM Grodzisk Mazowiecki, OSM Sierpc, OSM Siedlce, OSM Sokołów Podlaski, OSM Żuromin. Te spółdzielnie charakteryzowały się znaczną wielkością skupu, a także skalą przerobu, porównując ze SM nieogłaszającymi sprawozdań finansowych w „Monitorze Spółdzielczym B”, tj. OSM Kosów Lacki, OSM Sanniki, OSM Gąsocin. Ocena oddziaływania polityki naukowej na spółdzielczy sektor mleczarski będzie skoncentrowana na SM ogłaszających sprawozdania finansowe.

Obiektem w metodzie studium przypadku jest OSM w Grodzisku Mazowieckim, która została dobrana w sposób celowy: w opinii ekspertów spółdzielczego sektora OSM w Grodzisku Mazowieckim uchodzi za mleczarnię o wysokim poziomie innowacyjności, jednocześnie możliwe było uzyskanie danych empirycznych w wywiadzie nieustrukturyzowanym.

Wykorzystano metodę scenariuszową – scenariusz procesów w otoczeniu, który koncentruje się na procesach najbardziej istotnych, o potencjalnie dużej sile wpływu na spółdzielczy sektor mleczarski [Gierszewska, Romanowska 2009]. Przy ocenie wpływu poszczególnych czynników regionalnej polityki innowacyjnej wzięto pod uwagę opinie zespołu ekspertów spółdzielczego sektora mleczarskiego, obejmującego: biegłego rewidenta wyspecjalizowanego w badaniu sprawozdań finansowych SM, prezesów zarządzających SM w województwie mazowieckim, a także samodzielnego pracownika nauki, prowadzącego badania w zakresie technologii mleczarstwa.

Polityka przemysłowa, żywnościowa i regionalna a spółdzielczy sektor mleczarski – ocena oddziaływania

Spółdzielczy sektor mleczarski stanowi część produkcji przemysłowej. W konsekwencji na spółdzielczy sektor mleczarski oddziałują instrumenty polityki przemysłowej, polityki żywnościowej, polityki regionalnej, a także polityki naukowej.

Polityka przemysłowa stanowi ogół skoordynowanych działań rządów, ukierunkowanych na kształtowanie warunków określających reakcje podmiotów gospodarczych, z zamiarem osiągnięcia celów, które są uznawane za ważne [Raninelli 1996].

Działania polityki przemysłowej są szczególnie pożądane wtedy, kiedy ujawniają się niedoskonałości procesów rynkowych. Z punktu widzenia polityki przemysłowej istotne są ułomności funkcjonowania rynku w sensie dynamicznym, które polegają na tym, że podmiot gospodarczy nie ponosi odpowiednich nakładów inwestycyjnych na działalność badawczo-rozwojową lub występuje słaby rozwój zdolności wytwórczych [Winiarski 2008]. Polityka przemysłowa koncentruje się na zainteresowaniu przedsiębiorstw działalnością innowacyjną, a także finansowaniu działalności badawczo-rozwojowej. Sprzyja to intensyfikacji dyfuzji innowacji, w tym transferowi innowacji z gałęzi bardziej nowoczesnych do gałęzi o mniejszej innowacyjności, np. z branży biotechnologicznej do branży spożywczej [European Commission 2010].

Oddziaływanie polityki przemysłowej na spółdzielczy sektor mleczarski jest nieznaczące, co wynika z traktowania przemysłu rolno-spożywczego przez decydentów politycznych jako obszaru produkcji rolniczej. W konsekwencji spółdzielnie mleczarskie mają utrudniony dostęp do środków UE w ramach projektów Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (PO IG).

Oddziaływanie polityki gospodarczej na spółdzielczy sektor mleczarski związane jest z rolą polityki żywnościowej, której zasadniczym celem jest zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego¹. Polityka żywnościowa, obejmując początkowe ogniwa łańcucha żywnościowego, ukierunkowana jest na osiągnięcie społecznie akceptowanych rozmiarów, struktury i standardów produkcji żywności [Zientek-Varga 2009].

Dotychczasowe oddziaływanie na unowocześnienie spółdzielczego sektora mleczarskiego przez politykę kredytową na spółdzielczy sektor mleczarski było niewystarczające. Przypadki upadłości zakładów (np. OSM Ostrowia – Ostrów Mazowiecka), wynikające z braku możliwości oddziaływania organów samorządu spółdzielczego (Krajowy Związek Spółdzielczości Mleczarskiej – Związek Rewizyjny) na okres spłaty kredytu, w odniesieniu do przedsięwzięć inwestycyj-

¹ Bezpieczeństwo żywnościowe (*food security*) rozumiane jest jako jednoczesna dostępność fizyczna i ekonomiczna żywności, przy zapewnieniu optymalnych racji żywnościowych dla ludności.

nych, wskazują na nieodpowiednie wykorzystanie jakościowego kontyngentowania kredytów (instrumentu spotykanego w Europie Zachodniej, wspierającego zmiany w strukturze gospodarki żywnościowej).

Polski system podatkowy ma słabo rozwinięty system ulg i zwolnień podatkowych, które w Europie Zachodniej są czynnikiem korzystnych zmian strukturalnych. Potrzeba postępu innowacyjnego, związanego z transferem technologii z państw wysoko rozwiniętych, skłania decydentów do koncepcyjnych zmian systemu podatkowego, w tym zmian odnoszących się do podmiotów podejmujących decyzje inwestycyjne [Szczodrowski 2005].

Istotną rolę w kształtowaniu się gospodarki żywnościowej jako strategicznego obszaru gospodarki Polski, w tym regionu Mazowsza, odgrywają działania bezpośrednie (interwencje), m.in.:

- finansowanie oraz prowadzenie działalności badawczo-rozwojowej w zakresie postępu techniczno-organizacyjnego, w tym rozwój jednostek badawczo-rozwojowych i szkolnictwa o charakterze rolniczym,
- działalność inwestycyjna, związana m.in. z ograniczeniem konfliktu ekologicznego (budowa lokalnych oczyszczalni ścieków ze względu na dużą uciążliwość ścieków generowanych przez mleczarnie),

Produkcja żywności, w tym wyrobów mleczarskich, może stanowić kluczową specjalność gospodarczą Polski, biorąc pod uwagę obecność rynku specjalistycznych technik przetwórstwa i biotechnologii żywności w Europie Zachodniej, a także sąsiedztwo wschodzących rynków państw byłego ZSRR. Ze względu na stan zachwianej równowagi oraz niedoskonałość mechanizmów na rynkach rolnych instrumenty polityki żywnościowej, szczególnie w odniesieniu do ogniw przetwórstwa mleka, powinny być bardziej zdecydowane.

Z punktu widzenia miejsca polityki naukowej w systemie polityki gospodarczej istotną rolę odgrywa powiązanie z polityką regionalną. W przypadku województwa mazowieckiego występują znaczne dysproporcje w rozwoju społeczno-gospodarczym regionów (między aglomeracją warszawską a obszarem pozostałej części województwa). Silnie rozwinięta produkcja mleka, w powiązaniu z obecnością zakładów przetwórczych, występuje w podregionach ostrołęcko-siedleckim oraz ciechanowsko-płockim. Celem głównym Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2007–2013 [RPO WM 2007–2013] jest poprawa konkurencyjności oraz zwiększenie spójności gospodarczej i społecznej regionu. Realizacja tego celu jest możliwa przez realizację celów szczegółowych, w tym „Rozwój gospodarki regionu”, a zwłaszcza „gospodarki opartej na wiedzy” (GOW) [RPO WM 2007]. Powiązanie polityki regionalnej z regionalną polityką naukową wraz z próbą oceny przedstawiono w kolejnym podrozdziale.

Regionalna polityka naukowa w województwie mazowieckim a spółdzielczy sektor mleczarski

Polityka naukowa zarówno na szczeblu centralnym, jak i regionalnym jest podporządkowana polityce UE, która ma na celu koordynację polityki poszczególnych państw UE. W komunikacie *Innowacja w gospodarce napędzanej wiedzą* określono zadania do realizacji przez państwa członkowskie [Winiarski 2008]:

- 1) spójność polityki innowacyjnej (między poszczególnymi krajami, między szczeblem centralnym a regionalnym),
- 2) regulacje sprzyjające innowacyjności (wsparcie podatkowe, kapitałowe),
- 3) wspieranie tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw innowacyjnych,
- 4) poprawa połączeń w systemie innowacyjnym,
- 5) budowa postawy otwartości społeczeństwa na innowacje.

Instrumentem niezbędnym do realizacja zadań jest systemowe podejście w postaci powołania do istnienia Narodowej Strategii Innowacji (NSI), będącej integratorem Regionalnych Strategii Innowacji (RSI).

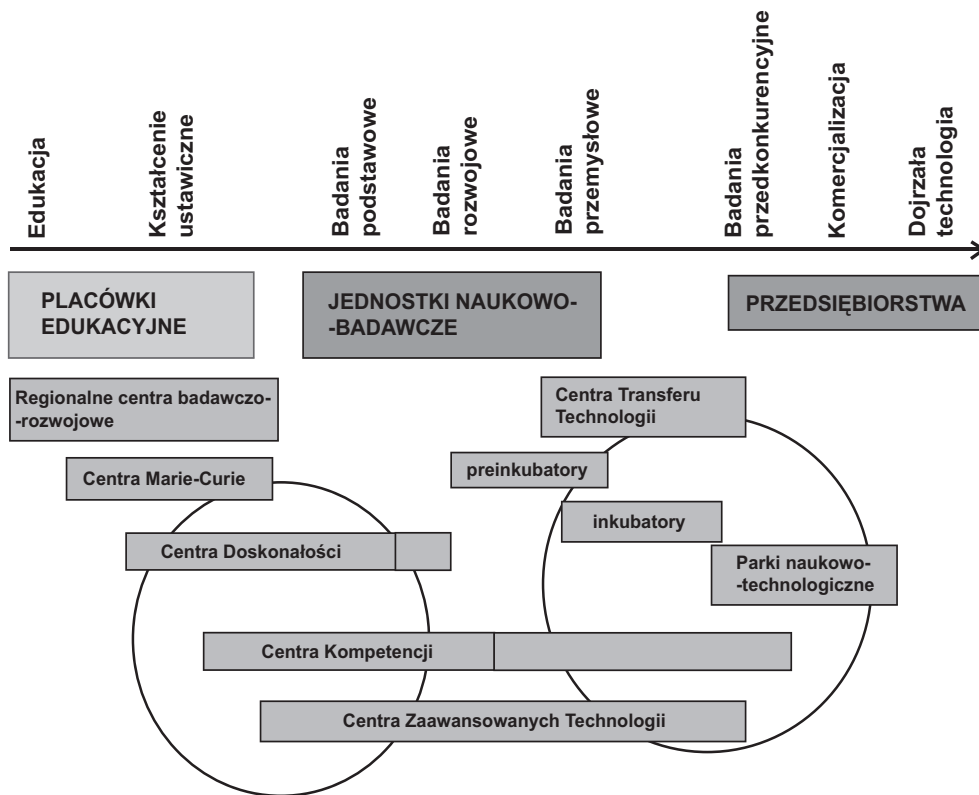
W przypadku województwa mazowieckiego RSI wskazuje sposób rozwoju innowacyjności w regionie (por. tab. 1).

Z punktu widzenia celu strategicznego I podkreślono znaczenie współpracy w trójkącie biznes – nauka – otoczenie, tworzenie sieci kooperacji z najbardziej innowacyjnymi firmami krajowymi i zagranicznymi, a także tworzenie struktur sieciowych w regionie i w relacjach z otoczeniem. Wzrost internacjonalizacji

Tabela 1
Cele Regionalnej Strategii Innowacji dla Mazowsza

Cele
Cel główny: wzrost innowacyjności przedsiębiorstw Mazowsza , prowadzący do przyspieszenia wzrostu i zwiększenia konkurencyjności w skali UE.
Cel strategiczny I: zwiększenie współpracy w procesach rozwoju innowacji i innowacyjności.
Cel strategiczny II: wzrost internacjonalizacji przedsiębiorstw województwa mazowieckiego.
Cel strategiczny III: wzrost środków i efektywności finansowania działalności proinnowacyjnej w regionie.
Cel strategiczny IV: kształtowanie i promowanie postaw proinnowacyjnych oraz proprzedsiębiorczych w regionie.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [RSIdM 2007–2015].

Rysunek 1
Regionalny System Innowacji
Źródło: [Winiarski 2008].

(cel II) ma duże znaczenie w przypadku przemysłu wysokich technologii, jednak w przypadku tradycyjnych gałęzi przemysłu rolno-spożywczego innowacje produktowe w zakładzie są bardzo często wynikiem odwróconej inżynierii (tzw. reinżynierii). Innowacje procesowe (w tym nowoczesne rozwiązania technologiczne, np. linie do utrwalania mleka metodami membranowymi) są inspirowane wyjazdami kadry zarządzającej do państw Europy Zachodniej.

W przypadku III celu strategicznego zwiększenie komercjalizacji badań naukowych dotyczących sektora mleczarskiego jest utrudnione ze względu na silne rozproszenie ośrodków naukowo-badawczych. Działalność badawczo-rozwojowa wymaga znacznych nakładów finansowych, co powoduje, że jednostki takie zakładane są przy dużych zakładach przemysłu spożywczego (jedynie SM

Mlekpól w Grajewie wysunęła koncepcję utworzenia „instytutu innowacyjności” obsługującego własne mleczarnie).

Istotną rolę może spełnić wspieranie spółdzielni mleczarskich w zakresie wykorzystania krajowych i zagranicznych programów badawczych, a także w realizowaniu proinnowacyjnych, przy wykorzystaniu potencjału organizacji samorządowych sektora mleczarskiego.

W instrumentarium regionalnej polityki naukowej promowanie postaw proinnowacyjnych (IV cel) oraz nagradzanie produktów innowacyjnych może odgrywać pozytywną rolę w odniesieniu do wzmocnienia świadomości korzyści wynikających z innowacyjności w przemyśle.

Badania nad innowacyjnością wykazały, że na poziomie regionalnym istotne znaczenie mają interakcje między podmiotami nauki, biznesu i otoczenia administracyjnego [Kośmider 2010]. Uznano, że istotną rolę w poprawie innowacyjności przemysłu odgrywa wzmocnienie istniejącego potencjału badawczo-rozwojowego oraz akademickiego, jak w modelu Regionalnego Systemu Innowacji (por. rys. 1). W przypadku przemysłu niskich technologii dużą rolę odgrywać będą centra doskonałości (CD), których celem jest aktywna współpraca ośrodków naukowych z przemysłem. Ze względu na konserwatywny sposób zarządzania oraz nieelastyczne struktury organizacyjne występujące w spółdzielczym sektorze mleczarskim Mazowsza wykorzystanie potencjału CD może być niewielkie.

Oddziaływanie polityki naukowej na OSM Grodzisk Mazowiecki – studium przypadku

Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Grodzisku Mazowieckim (OSM Grodzisk Mazowiecki) jest zlokalizowana w podregionie warszawskim (w układzie NTS-3), jednak jest silnie powiązana z zapleczem surowcowym zlokalizowanym w podregionie ostrołęcko-siedleckim. Jest to spółdzielnia mleczarska, która ma obowiązek publikowania sprawozdań finansowych w „Monitorze Spółdzielczym B”, co świadczy o znaczącej skali obrotu (skup: 30–40 mln l mleka rocznie).

Według klasyfikacji Polskiego Portalu Mleczarskiego, działalność gospodarcza OSM Grodzisk Mazowiecki była skoncentrowana na:

- skupie mleka od producentów (rolników),
- zakupie mleka od podmiotów skupujących,
- odsprzedaży mleka (tzw. mleko przerzutowe),
- przetwórstwie mleka i produktów mlecznych.

Charakterystykę ekonomiczno-finansową OSM w Grodzisku Mazowieckim przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2

Charakterystyka ekonomiczno-finansowa OSM w Grodzisku Mazowieckim

Wyszczególnienie	2007	2008	2009
Zatrudnieni	94	95	95
Aktywa ogółem (w tys. zł)	10 605	9 620	10 256
Fundusz udziałowy (w tys. zł)	2 169	1 391	1 528
Zysk/strata netto (w tys. zł)	375	6	836
Wskaźnik rentowności sprzedaży (w %)	2,37	0,02	3,37
Wskaźnik płynności bieżącej (w krotnościach)	1,23	1,54	1,56

Źródło: Opracowanie własne.

OSM Grodzisk Mazowiecki jest spółdzielnią mleczarską, której działalność rozpoczęła się przed II wojną światową. W 1993 roku wprowadziła innowację produktową w postaci nieznanego w kraju sera podpuszczkowego typu mozzarella. Jednocześnie w latach 90. nastąpiły istotne procesy modernizacyjne: unowocześnienie wszystkich obecnych linii technologicznych, wprowadzenie linii technologicznej do produkcji napojów fermentowanych, a także uruchomiono centralną stację mycia oraz zmodernizowano budynek produkcji serów „mozzarella”. W związku z przystosowaniem produkcji do wymogów jakościowo-sanitarnych OSM Grodzisk Mazowiecki unowocześniła system higieny produkcji. Ostatnio wprowadzone innowacje produktowe wynikają z możliwości wykorzystania nowoczesnych urządzeń do pakowania wyrobów.

W zakresie strategii OSM Grodzisk Mazowiecki realizowała strategię marki rodzinnej (wszystkie wyroby mleczarni miały tę samą markę), jednak do serów typu mozzarella wprowadziła markę indywidualną.

Przejęcie na prawie spółdzielczym OSM Wyszaków (czerwiec 2010 r.) świadczy o tym, że OSM Grodzisk Mazowiecki realizuje strategię rozwoju opartą na wzroście przerobu mleka. Wprowadzenie kwot mlecznych w związku z przystąpieniem Polski do UE przyczyniło się do ograniczenia swobodnego zwiększania produkcji mleka. W efekcie podaż mleka została ustabilizowana, jednak wyższe ceny za mleko, oferowane przez duże spółdzielnie mleczarskie (np. SM Mlekovita w Wysokiem Mazowieckim, SM Mlekoop w Grajewie, OSM Łowicz), przyciągały rolników z mniejszych spółdzielni.

Analizując oddziaływanie polityki naukowej należy zauważyć, że było ono nieznaczące, a stosowane instrumenty tej polityki były nieskuteczne. Eksperti

sektora mleczarskiego wyodrębnili następujące problemy, utrudniające mechanizm skutecznego oddziaływania polityki naukowej na SM Mazowsza:

- brak integracji jednostek badawczo-rozwojowych związanych z technologią mleka w województwie mazowieckim (brak efektu synergii wynikającego ze współpracy jednostek tego województwa),
- niedostateczne poinformowanie zarządzających spółdzielniami o możliwych projektach europejskich dotyczących działalności badawczo-rozwojowej,
- niedostateczne wsparcie własnej działalności badawczo-rozwojowej przez środki finansowe z UE,
- niewielka możliwość współpracy SM województwa mazowieckiego w zakresie innowacyjności ze względu na silne natężenie konkurencji w regionie: niepowodzenie ewentualnych przedsięwzięć w postaci konsorcjów,
- niewielka aktywność organizacji samorządowych sektora mleczarskiego (izb mleczarskich)² w zakresie poprawy innowacyjności spółdzielni, mimo że wspieranie postępu technologicznego stanowi cel najważniejszych izb mleczarskich (Krajowy Związek Spółdzielni Mleczarskich – Związek Rewizyjny, Polska Izba Mleka),
- brak systemu nagród za produkty innowacyjne w województwie mazowieckim.

Oddziaływanie polityki naukowej na OSM w Grodzisku Mazowieckim jest niedostateczne. Potencjał innowacyjny spółdzielni jest budowany na podstawie własnego kapitału ludzkiego (wiedza technologów żywności, uzupełniona o szkolenia, kursy), a także kontaktów z przedsiębiorstwami tzw. zaplecza sektora (firmy dostarczające nowoczesne maszyny i urządzenia). Proces generowania innowacji produktowych następuje w wyniku odwróconej inżynierii (np. przez naśladownictwo produktów mleczarskich z zagranicy).

² Organizacje samorządowe (izby mleczarskie) umożliwiają uzgadnianie wspólnych interesów podmiotów funkcjonujących w sektorze, podejmowanie wspólnych działań w zakresie informacji, promocji, lobbowanie na rzecz sektora mleczarskiego, współpracę z samorządem terenowym i administracją w sprawach ważnych dla branży mleczarskiej itp. W przypadku spółdzielczego sektora mleczarskiego najważniejsze znaczenie mają dwie organizacje: Krajowy Związek Spółdzielni Mleczarskich – Związek Rewizyjny (KZSM) oraz Polska Izba Mleka (PIM). Do celów KZSM zalicza się m.in [KZSM Zw. Rew. 2011]: inicjowanie, propagowanie i wspieranie postępu technicznego, ekonomicznego i organizacyjnego w mleczarstwie; wspieranie współpracy gospodarczej i naukowo technicznej z zagranicą.

PIM jako drugi obszar swojej działalności (po działalności lobbującej) uznała „działania zwiększające innowacyjność” [PIM 2011]: współpracę z placówkami naukowo-badawczymi; stymulowanie potencjału innowacyjnego członków PIM; tworzenie i wdrażanie innowacyjnych rozwiązań technologicznych, dyfuzję nowych rozwiązań; utworzenie i rozwój zaplecza badawczego działającego na potrzeby izby i jej członków.

Scenariusz oddziaływania polityki naukowej na spółdzielczy sektor mleczarski w województwie mazowieckim

Naukowa polityka UE przypisała regionom istotną funkcję oddziaływania na innowacyjność podmiotów gospodarczych. Głównym dokumentem strategicznym jest Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza 2007–2015 [RSIdM 2008].

Scenariusz dla spółdzielczego sektora mleczarskiego został sporządzony na 5 lat. Poszczególne segmenty scenariusza wiążą się z głównymi celami strategicznymi, przedstawionymi w RSIdM (tab. 3):

- cel I: współpraca w zakresie rozwoju innowacji,
- cel II: internacjonalizacja,
- cel III: efektywność finansowania działalności innowacyjnej,
- cel IV: promocja postawy proinnowacyjnej.

Elementami segmentów scenariusza są kluczowe (z punktu widzenia spółdzielczego sektora mleczarskiego) działania programu realizującego strategię innowacji dla Mazowsza.

Istotnym stymulatorem poprawy innowacyjności (a w efekcie konkurencyjności) SM Mazowsza może być projekt „Mazovia Design”, polegający na wykreowaniu marki dla wyrobów produkowanych w województwie mazowieckim. Silny wpływ na poprawę innowacyjności może być związany z wprowadzeniem dobrych praktyk administracyjnych w zakresie obsługi projektów innowacyjnych.

Działania związane z poprawą efektywności działalności innowacyjnej będą miały niewielkie oddziaływanie stymulacyjne, ponieważ dotychczasowa tendencja do unikania współpracy w zakresie wprowadzenia nowych technologii (np. z SM Mazowsza) utrudnia ubieganie się o środki na działalność innowacyjną. Poprawa komercjalizacji wyników badań R&D będzie miała oddziaływanie neutralne ze względu na silne rozproszenie bazy naukowo-badawczej, związanej z technologią mleczarstwa, w województwie mazowieckim.

Należy zaznaczyć, że oddziaływanie polityki naukowej na spółdzielczy sektor mleczarski zależy również od postaw zarządzających. Unowocześnienie systemu zarządzania, wprowadzenie bardziej elastycznych struktur zarządzania, posługiwanie się instrumentami zarządzania strategicznego (analizy strategicznej, controllingu strategicznego) i zarządzania projektami sprzyja lepszemu wykorzystaniu instrumentów polityki naukowej oferowanych przez region.

Podsumowanie i wnioski

W opracowaniu dokonano próby oceny oddziaływania polityki naukowej na spółdzielczy sektor mleczarski w województwie mazowieckim. Przeanalizowano powiązanie polityki naukowej z polityką przemysłową, żywnościową i regionalną. Dokonano oceny oddziaływania polityki naukowej na OSM w Gro-

Tabela 3

Scenariusz dla spółdzielczego sektora mleczarskiego w województwie mazowieckim w perspektywie 5 lat

Segment	Czynnik	Prawdopodobny skutek oddziaływania	Wpływ na spółdzielczy sektor mleczarski (od -5 do +5)
Współpraca w zakresie rozwoju innowacji	1. Działalność Regionalnego Centrum Innowacji	pozytywny	+2
	2. Prowadzenie Regionalnych Forów Innowacji	pozytywny	+1
	3. Poprawa procesu komercjalizacji wyników badań R&D	neutralny	0
Internacjonalizacja	1. Promocja innowacyjnego potencjału Mazowsza	pozytywny	+3
	2. Promocja projektów europejskich z zakresu innowacyjności	pozytywny	+3
	3. Mazovia Design	pozytywny	+4
Efektywność finansowania działalności innowacyjnej	1. Mazowiecki system wsparcia finansowania przedsięwzięć innowacyjnych	pozytywny	+2
	2. Vouchery na realizację prac badawczych	pozytywny	+1
	3. Wsparcie nowoczesnych kierunków kształcenia (w tym biotechnologia)	pozytywny	+2
Promocja postawy proinnowacyjnej	1. Konkursy na innowacyjne wyniki prac badawczych	pozytywny	+1
	2. Konkursy na flagowe innowacyjne produkty Mazowsza	pozytywny	+3
	3. Dobre praktyki administracyjne w zakresie obsługi innowatorów	pozytywny	+4

Źródło: Opracowanie własne.

dzisku Mazowieckim, wyodrębniając najistotniejsze problemy utrudniające mechanizm skutecznego oddziaływania. Sporządzono najbardziej prawdopodobny scenariusz oddziaływania polityki naukowej na spółdzielczy sektor mleczarski Mazowsza w perspektywie 5 lat. Na podstawie przeprowadzonych analiz sformułowano następujące wnioski:

1. Oddziaływanie polityki przemysłowej na spółdzielczy sektor mleczarski jest nieznaczne, co wynika z traktowania przemysłu rolno-spożywczego przez decydentów politycznych jako obszaru produkcji rolniczej. W konsekwencji spółdzielnie mleczarskie mają utrudniony dostęp do środków UE w ramach projektów Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (PO IG). Dotychczasowe oddziaływanie na unowocześnienie spółdzielczego sektora mleczarskiego przez politykę kredytową (instrument polityki żywnościowej) na spółdzielczy sektor mleczarski było niewystarczające.

2. Do problemów utrudniających mechanizm skutecznego oddziaływania polityki naukowej na spółdzielczy sektor mleczarski zalicza się: brak integracji jednostek badawczo-rozwojowych związanych z technologią mleka w województwie mazowieckim; niedostateczne poinformowanie zarządzających spółdzielniami o możliwych projektach europejskich dotyczących działalności badawczo-rozwojowej; niewielką możliwość współpracy SM województwa mazowieckiego w zakresie innowacyjności; pasywną postawę izb organizacji samorządu sektora mleczarskiego w zakresie poprawy innowacyjności.
3. Potencjał innowacyjny SM województwa mazowieckiego jest budowany na podstawie własnego kapitału ludzkiego, a także kontaktów z przedsiębiorstwami tzw. zaplecza sektora (firmy dostarczające nowoczesne maszyny i urządzenia). Proces generowania innowacji produktowych następuje w wyniku odwróconej inżynierii.
4. Oddziaływanie polityki naukowej na spółdzielczy sektor mleczarski Mazowsza jest uzależnione od postaw zarządzających. Unowocześnienie systemu zarządzania, wprowadzenie bardziej elastycznych struktur zarządzania, posługiwanie się instrumentami zarządzania strategicznego i zarządzania projektami może umożliwić lepsze wykorzystanie instrumentów polityki naukowej oferowanych przez region. Do najbardziej korzystnych z punktu widzenia spółdzielczego sektora mleczarskiego Mazowsza elementów programu regionalnej polityki naukowej zalicza się projekt „Mazovia Design” (wykreowanie marki produktów z Mazowsza) oraz wprowadzenie przyjaznych dla przedsiębiorców praktyk administracyjnych w zakresie obsługi projektów innowacyjnych.

Literatura

- BRZOZOWSKI M., KUBIELAS S. 2007: *Struktura techniczna gospodarki a dyfuzja technologii w perspektywie konwergencji realnej Polski z UE*. [w:], Polska w Unii Europejskiej. Dynamika konwergencji ekonomicznej, (red.) J. Michałek, W. Siwiński, M. Socha, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa s. 164.
- KZSM 2011: Cele KZSM Zw. Rew. <http://mleczarstwopolskie.kzsm.pl/index.php?page=cele-kzsm>.
- DWORNIAK J. 2010: *Ekonomiczno-finansowe skutki zmian funduszu udziałowego w spółdzielniach mleczarskich*. Wyd. SGGW, Warszawa, s. 9.
- European Commission 2010: *An Integrated Industrial Policy for the Globalisation Era Putting Competitiveness and Sustainability at Centre Stage*. Brussels, s. 4.
- GIERSEWSKA G., ROMANOWSKA M. 2009: *Analiza strategiczna przedsiębiorstwa*. PWE, Warszawa, s. 64.
- GORYNIA M., ŁAŻNIEWSKA E. (red.) 2009: *Kompendium wiedzy o konkurencyjności*. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa, s. 181.
- GUS 2010: *Rolnictwo województwa mazowieckiego na tle kraju i pozostałych województw*. Warszawa, s. 38, 46–47.

- KOŁOŻYŃ-KRAJEWSKA D., SIKORA T., SKRZYPEK M. 1999: *Towaroznawstwo*. Wyd. Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, s. 45.
- KOŚMIDER T. 2010: *Wzrost innowacyjności polskich przedsiębiorstw (możliwości, bariery)*. [w:] *Innowacyjność 2010*, (red.) A. Wilmańska. Wyd. PARP, Warszawa, s. 101–111.
- MACIEJCZAK M. 2010: *Dyfuzja innowacji w sektorze rolnym Mazowsza*. [w:] *Raport o innowacyjności gospodarki Polski w 2009 r. Raport regionalny dla woj. mazowieckiego*, (red.) T. Baczek. Wyd. INE PAN, Warszawa, s. 1.
- MARGINSON S., JAMES R. 2008: *Education, Science and Public Policy: Ideas for an Education Revolution*. Melbourne University Press, Melbourne, s. 152.
- PIM 2011: *Obszary działalności PIM*. <http://izbamleka.pl/o-izbie/obszary-dzialalnosci-pim/>. Białystok.
- RAINELLI M. 1996: *Ekonomia przemysłowa*. PWN, Warszawa, s. 147.
- Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza 2007–2015 (RSIdM 2007–2015). Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego, Warszawa 2008, s. 67–79, 80–85.
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007–2013 (RPO WM 2007–2013). Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego, Warszawa, s. 61–62.
- SEREMAK-BULGE J. (red.) 2005: *Rozwój rynku mleczarskiego i zmiany jego funkcjonowania w latach 1990–2005*. IERiGŻ-PIB, Warszawa, s. 76–77.
- SZCZODROWSKI G. 2005: *Polski system podatkowy*. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa, s. 205.
- WINIARSKI B. 2008: *Polityka gospodarcza*. PWE, Warszawa, s. 325.
- ZIĘTEK-VARGA J. 2009: *Bezpieczeństwo żywnościowe – którą drogą?* Fresh&Cool Market, nr 6, s. 7–9.

Impact of science policy on cooperative dairy sector in Mazovian Voivodeship

Abstract

The impact of science policy on the cooperative dairy sector in Mazovian Voivodeship was assessed in the paper. The link between science policy and other policies: industrial, food and regional one, was analyzed. In the case study the impact of science policy on District Dairy Cooperative in Grodzisk Mazowiecki was assessed. The most important problems that hinder effective interaction of instruments of science policy were presented. The most likely scenario concerning the impact of science policy on the cooperative dairy sector in Mazovia in 5 years was described.